

JURNAL

ПЕNTPȣ PESПÎNDIPEA ШТІІNЦЕЛОР NATȣPAЛЕ ШІ ESAKTE,

în toate кдаселе.

Pediџeatȣ

de

Пpofesop Doktop Іȣліȣ Бараш.

№ 13. **(Anȣл întiiȣ)** **Бȣкȣpeшті.** **Апріліе 1, 1856.**

Koпpindepe: Лȣna шi natȣpa sa.— Мopџї înвiaџї.

ЛȣNA ШI NATȣPA SA.

Артiколȣлȣ II.

Акȣmȣ е пробatȣ къ лȣna este ȣnȣ deшертȣ ȣскatȣ шi tepiбiлȣ, nелокȣitȣ de nічї о fiinџъ însȣfлeџitъ, neaвîndȣ nічї челȣ maї mікȣ fipȣ de eapбъ; аколо е о голічіȣne tepiбiлъ maї înfiорътоаре de кîtȣ nȣstiiле каpї ле гъsimȣ пе пъmîntȣ пе вîpfȣлȣ mȣnџiлорȣ înaлџї ȣnde înчепе лiniа de zъпadъ etepnъ, saȣ лîngъ полȣ ȣnde кiapȣ mepкȣpiȣлȣ (apџintȣлȣ viȣ) înгiaцъ de fpigȣ, saȣ în deшepteле apzъtoape шi nisinoase але Afpічеї.

Пъкatȣ къ nȣ esistъ локȣitopї paџionaбiлї (fiinџe ȣmane) în лȣnъ, altmintpелеа apȣ fi isвiџї аколо de niштe fenomene кape ȣnȣлȣ din noї пе пъmîntȣ nȣ поате sъ ле вazъ nічї о datъ. Dакъ лекtopiї nostpi вopȣ inspipa imaџinaџiȣnea лopȣ, atȣnчї nȣtemȣ кȣteza a ne imaџina къ лȣna е локȣitъ de fiinџe paџionaбiле (oamenї лȣnapї) ва înкъ о sъ fачемȣ maї mȣлtȣ, о sъ fачемȣ (nȣ кȣ пічіоареле, чі кȣ imaџinaџiȣnea) о плimбаpe ла лȣnъ în mizлокȣлȣ aчestopȣ oamenї лȣnapї ка sъ asistъmȣ, sъ zікȣ аша, аколо ла aчeste fenomene mipaкȣлoase че se înтîmплъ înaintea окiлорȣ лорȣ.

Întîiaшї datъ тpeбȣe sъ oбsepвъmȣ, къ noї

ведемȣ totȣ de ȣna нȣmaĭ *o faцъ* a лȣneĭ каpe se aflъ sпpe noĭ, пe kîndȣ чeea-л-алтъ нȣ о ведемȣ maĭ nічĭ o datъ (нȣ maĭ пȣцine peцiȣnĭ dȣпe marцinea пърцiĭ невъzȣte, ле ведемȣ kîte o datъ пpin osчiлaцiȣnea miшкърiĭ лȣneĭ, нȣmitъ лiвaцiȣne); însъ пeste totȣ пъmîntȣлȣ лȣna e вiziвiлъ, къчĭ пeste totȣ пъmîntȣлȣ oamenii въdȣ лȣna ȣsindȣse, пȣindȣse în zenitȣ (пȣнktȣлȣ челȣ maĭ pidiкatȣ în черȣ) шi пe ȣртъ пoгopîndȣse жosȣ. Dap ла лȣнъ нȣ e aшa. Nȣmaĭ emisfepa лȣneĭ каpe se aflъ sпpe noĭ веde пъmîntȣлȣ totȣ de ȣna, stîndȣ ла ȣнȣ пȣнktȣ, пe kîndȣ emisfepa a doȣa нȣ o веde nічĭ o datъ.

Se ne închiпȣimȣ акȣmȣ ȣнȣ локȣitopȣ лȣnapȣ каpe локȣeшte пe emisfepa лȣneĭ каpe нȣ se aflъ întoapsъ кътpe пъmîntȣ (пpin ȣpmape нȣ'лȣ веde nічĭ o datъ), fъкîndȣ o кълътopie ла emisfepa a doȣa каpe se aflъ кȣ faцa кътpe пъmîntȣлȣ nostpȣ: aчestȣ omȣ ва ведea întîiaшĭ datъ noaptea пe черȣ o лȣminъ saȣ o stea aшa de mape în пpoпopцiȣne kîtъ e de natpȣ opĭ maĭ mape în dimensiȣnea лȣneĭ плinъ ла noĭ; че sȣpпpisъ шi mipape вine-кȣвîntatъ ва aвea aчestȣ кълътopȣ! Aпoĭ aчeastъ stea saȣ лȣminъ нȣ se miшkъ din локȣ, чi stъ цintȣitъ ла ȣнȣ пȣнktȣ, adeкъ ла ȣnii, totȣ de ȣna пe opizontȣлȣ апȣsanȣ, ла алцiĭ totȣ de ȣna ла opizontȣлȣ pъсъpiteanȣ шi ла алцiĭ totȣ de ȣna пeste капȣлȣ пpiвitopȣлȣĭ (dȣпe пosiцiȣnea лȣĭ пe emisfepa лȣneĭ). Че fenomenȣ maĭ вizapȣ saȣ пȣtemȣ ziче maĭ de sпepiatȣ de kîtȣ aчesta! Dap sъ asistъmȣ (eapȣ нȣmaĭ în imaцinaцiȣne) ла ȣнȣ екліпsȣ kîndȣ se întîmплъ пe aчeastъ emisfepъ.

Aчeea чe este ла noĭ o екліпsъ лȣнapъ, este ла локȣitopiĭ лȣнapĭ ȣнȣ екліпsȣ soлapȣ. Kîndȣ aвemȣ noĭ лȣнъ плinъ, пpin ȣpmape пъmîntȣлȣ stîndȣ întp'o лiniъ dpeaптъ întpe soape шi лȣнъ, atȣnчĭ пъmîntȣлȣ se apatъ oвskȣpȣ nentpȣ локȣitopiĭ лȣнapĭ, къчĭ пъmîntȣлȣ нȣ noate sъ fiъ atȣnчĭ лȣminatȣ de soape, atȣnчĭ se întîmплъ къ пъmîntȣлȣ se пȣne dpentȣ înaintea diskȣлȣĭ soapeлȣĭ шi pazeлe лȣĭ нe maĭ пȣtîndȣ лȣmina лȣna, de aчeea se întȣneкъ лȣna nentpȣ noĭ, шi totȣ d'o datъ soapeлe nentpȣ локȣitopiĭ лȣнapĭ; екліпseлe soлape în лȣнъ sîntȣ totȣ de ȣna totaлe. Din kontpъ, kîndȣ aвemȣ лȣнъ noȣъ шi se întîmплъ atȣnчĭ ла noĭ ȣнȣ екліпsȣ soлapȣ, atȣnчĭ лȣнapiĭ aȣ ȣнȣ екліпsȣ aлȣ пъmîntȣлȣĭ, adeкъ пъmîntȣлȣ nostpȣ каpe лȣчeшte лopȣ кȣ o лȣminъ aшa de mape шi intensъ, îndatъ se întȣneкъ, къчĭ лȣna se aflъ atȣnчĭ în mizлoкȣ în лinie dpeaптъ întpe soape шi пъmîntȣ, însъ aчeste екліпse нȣ sîntȣ nічĭ o datъ totaлe. Apȣ fi кȣpiosȣ ка sъ aflъmȣ daкъ локȣitopiĭ лȣneĭ se sпepiъ шi акȣmȣ aшa de mȣлtȣ de екліпseлe лopȣ, пpeкȣmȣ noĭ локȣitopiĭ пъmîntȣлȣĭ, în seкȣлeлe tpeкȣte amȣ oвsepвatȣ кȣ sпaĭmъ aчeste fenomene aлe чepȣлȣĭ.

Ȣmвoлdȣ ziче: noĭ кȣnoaшtemȣ mȣнцiĭ dȣпe sȣпpafaцa лȣneĭ maĭ вine de kîtȣ mȣнцiĭ че se aflъ în чentpȣлȣ Afpiчeĭ; aшa шi este, însъ noĭ нȣ нȣmaĭ къ кȣnoaшtemȣ mȣнцiĭ лȣniĭ, dap чea maĭ mape napte dintp'înшiĭ лi s'a mъsȣpatȣ шi înълцimea. Sîntȣ înкpedinцatȣ къ mȣлцĭ, чitindȣ aчeasta, вopȣ ziче, astea sîntȣ niшte esaцepaцiȣnĭ; dap нȣ e aшa. Eatъ пpin че metoade oamenii aȣ пȣtȣtȣ ажȣнцe ка sъ mъsoape înълцimea mȣнцiлopȣ лȣнapĭ кȣ o mape eksaktitate. Kîndȣ ne ȣitъmȣ în semi-лȣнъ, kîndȣ ape fopma ȣneĭ koase [aшa ☽], atȣnчĭ ni se пape къ лiniiлe kapĭ înкoцioapъ naptea лȣminatъ a лȣneĭ, sîntȣ dpente, dap ȣitîndȣne акoлo кȣ teлeskoпȣлȣ, ведemȣ къ лinia коnкaвъ пe din întpȣ нȣ e dpeaптъ, чi e înкpeцitъ; aпoĭ totȣ atȣnчĭ ведemȣ кȣ teлeskoпȣлȣ пe naptea oвsкȣpъ a лȣneĭ niшte пȣnkte лȣminoase, astea sîntȣ вîpfȣpiлe mȣнцiлopȣ лȣнapĭ kapĭ sîntȣ iлȣminate пînъ kîndȣ пoaлeлe лopȣ sîntȣ înkъ în oвskȣpitate, ка шi ла noĭ пînъ kîndȣ ese soapeлe пeste opizontȣ, вîpfȣpiлe mȣнцiлopȣ sîntȣ iлȣminate, пe kîndȣ пoaлeлe лopȣ sîntȣ înkъ în oвskȣpitate. Maĭ пe ȣpmъ sпaцiȣлȣ каpe se aflъ întpe лinia коnкaвъ a semi-лȣneĭ шi întpe aчeste пȣnkte лȣminoase, se mikшopeazъ din че în че maĭ mȣлtȣ пînъ kîndȣ în sfîpшitȣ se пepde кȣ totȣлȣ, atȣnчĭ шi пoaлeлe aчestopȣ mȣнцĭ s'aȣ iлȣminatȣ, къчĭ s'a fъкȣtȣ zioъ пe aчestĭ mȣнцĭ, пpin ȣpmape eĭ se aflъ акȣmȣ în peцiȣnea iлȣminatъ a лȣneĭ. Aпoĭ пpeкȣmȣ sîntemȣ în stape a afлa пe пъmîntȣ înълцimea ȣnȣĭ mȣnte, kîndȣ mъsȣpъmȣ dimineaцa ла timпȣлȣ eшipeĭ soapeлȣĭ, ȣmвpa mȣnteлȣĭ, asemenea sîntemȣ шi în stape a afлa înълцimea mȣнцiлopȣ лȣнapĭ, пpin ȣmвpa лopȣ каpe o apȣнкъ; aпoĭ fiindȣ къ zioa лȣneĭ

este de 29 opĭ maĭ лȣнгъ de kîtȣ zioa noastpъ, de ачееа tpeче ȣнȣ intepвалȣ de timпȣ de 29 opĭ maĭ mape de kîtȣ пе пъmîntȣ din minȣtȣлȣ de kîndȣ s'a лȣminatȣ vîpfȣлȣ ȣнȣĭ мȣнte лȣнарȣ пînъ kîndȣ a înчепȣtȣ a se лȣmina шi жосȣ ла поалеле лȣĭ. Eatъ акȣmȣ *кеia metoadeĭ* пpin каpe oamenii aȣ ажȣнсȣ a мъсȣpa мȣнцiĭ лȣнарĭ фъpъ ланцȣ шi фъpъ stînжinȣ. Dap нȣ tpeбȣe съ тъгъдȣimȣ къ ла ачeastъ мъсȣpъtoape esistъ вр'о difiкȣлtate, къчĭ пе *пъmîntȣ мъсȣpъmȣ* мȣнцiĭ în pелацiȣне кȣ нiвелȣлȣ мъpiĭ, шi аша zічеmȣ: мȣнтеле кȣtаpе аpе atîtea нічioape înълцime песte нiвелȣлȣ мъpeĭ, апоĭ fiindȣ къ în лȣнъ нȣ e mape, de ачееа нȣ пȣtemȣ panopta înълцimea мȣнцiлорȣ лȣнарĭ ла нiвелȣлȣ мъpeĭ лȣнаpe. Пе пъmîntȣ papȣ se гъсeskȣ нiште depresiȣнĭ (adîнкътȣpĭ) карĭ съ se afлe de desȣбtȣлȣ нiвелȣлȣĭ мъpeĭ; dap în лȣнъ asemenea adîнкътȣpĭ foapte adînчĭ se вѣдȣ adese opĭ. Алексаndpȣ de Хȣmбȣлдȣ, zіче кȣ dpeптȣ кȣвîntȣ, лȣна în stapea sa актȣалъ, seamънъ кȣ пъmîntȣлȣ кȣmȣ epa kîndȣ a eшitȣ din mîna Креатоpȣлȣĭ, kîndȣ н'a fostȣ înкъ înвелȣitȣ нічĭ de difepite тъpîmȣpĭ карĭ îлȣ înконцioapъ ка нiште înвелiше, неавîndȣ înкъ пе сȣпpафаца sa stpate нiвелътоapе карĭ s'aȣ пȣсȣ пе ȣpmъ пе dînsa dȣпе difepite diлȣвiĭ (потоапе). Toate aчeste чіpкȣmstanце aȣ фъкȣtȣ съ кȣноаштеmȣ къ мȣнцiĭ лȣнеĭ sîntȣ мȣлtȣ maĭ înалцĭ de kîtȣ s'apȣ кȣвeni, dакъ 'ĭ вomȣ компаpa кȣ înълцimea мȣнцiлорȣ nostpi: adeкъ пъmîntȣлȣ e de пatpȣ opĭ maĭ mape în diametpȣ de kîtȣ лȣна, пpin ȣpmape шi înълцimea мȣнцiлорȣ лȣнарĭ tpeбȣеа съ ажȣнгъ нȣmaĭ ла a пatpа папte a înълцimeĭ мȣнцiлорȣ пъmîntȣлȣĭ; dap нȣ e aша. къчĭ пе kîndȣ челȣ maĭ înалtȣ мȣнte пе пъmîntȣ (нȣmitȣ Kinчinжȣнга) аpе $1\,^1/_{16}$, челȣ maĭ înалtȣ мȣнte лȣнарȣ аpе 1 mîлъ цeогpафiкъ, пpin ȣpmape пе kîndȣ мȣнцiĭ tepestpi ажȣнгȣ aбia ла мъpimea de $^1/_{148}$ папte a diametpȣлȣĭ tepestpȣ, мȣнцiĭ лȣнарĭ ажȣнгȣ лȣ $^1/_{45}$ папte a diametpȣлȣĭ лȣнарȣ!

Сȣпpафаца лȣнеĭ, de шi e stpълȣчitoape ка аpцintȣлȣ, totȣ аpе нiште пete. Omȣлȣ de pîndȣ îшĭ închіпȣеште къ веde ȣнȣ фeлȣ de фацъ omeneaskъ în лȣна плinъ, i se пape къ веde аколо ȣpme de doȣĭ окĭ, de ȣнȣ nasȣ шi d'o гȣpъ. Însъ попȣлiĭ Indianĭ zікȣ къ ачestȣ обpazȣ este алȣ ȣнȣĭ іепȣpe, шi-шĭ imaцinъ zікîndȣ къ лȣна este вînъtopȣлȣ чepeskȣ каpe поаptъ ȣнȣ іепȣpe пpinsȣ пеntpȣ конвiвiĭ de аколо!

Oamenii de штiinцъ, în totȣ timпȣлȣ aȣ штiȣtȣ къ aчeste пete din лȣнъ însemneazъ нiште inеквалiтъцĭ пе сȣпpафаца лȣнаpъ; însъ шi aічĭ a fostȣ o dipepsitate de opiniȣнĭ. Dȣпе че astpoнomiĭ aȣ înчепȣtȣ a обсepвa diskȣлȣ лȣнаpȣ кȣ telesконȣлȣ, aȣ zisȣ къ aчeste *пete* însemneazъ нiште adȣнътȣpĭ de апе saȣ мъpĭ лȣнаpe. Аша aȣ datȣ difepiteлорȣ пete нȣmipĭ de mapea полаpъ, mapea лiнiштitъ, mapea тȣpбȣpатъ, mapea пеbȣлoasъ, mapea de плоĭ шi очеанȣлȣ челȣ mape (mare procellarum) каpe аpе o întindepe de 90.000 mîле пътpate, dȣпе калкȣлеле astpoнomiче але D. Beer, пpin ȣpmape o întindepe аша de mape kîtȣ a Рȣsieĭ din Еȣpопа. Aчeste пete mapĭ se вѣдȣ шi кȣ окĭ гоĭ лîнгъ mapцinea opientaлъ a diskȣлȣĭ лȣнеĭ плine. Dap dȣпе обсepвацiȣнiле фъкȣte maĭ пе ȣpmъ, aȣ konfipmatȣ къ aчeste пete din каpe ȣнеле sîntȣ обскȣpe шi алтеле лȣчitoape, челе обскȣpe însemneazъ вѣĭ, пе kîndȣ челе лȣчitoape însemneazъ мȣнцĭ. Totȣ d'o datъ s'a пpoбatȣ къ în лȣнъ ȣнde нȣ esistъ аеpȣ, аколо нȣ esistъ нічĭ апъ нічĭ мъpĭ, *пpin ȣpmape* în локȣлȣ мъpiлорȣ, tpeбȣe datȣ difepiteлорȣ пete нȣmipĭ de мȣнцĭ. Întp'adeвъpȣ лȣна e плinъ de мȣнцĭ, maĭ кȣ seamъ паptea mepdionaлъ a diskȣлȣĭ лȣнаpȣ e акопepitъ de *мȣнцĭ* deшĭ, пе kîndȣ ла полȣлȣ nopdiкȣ шi ла mapцinea окчidentaлъ a diskȣлȣĭ сȣȣ, se apatъ нiште eшipĭ isolate de мȣнцĭ, deoseбiцĭ ȣнiĭ de алцiĭ пpin нiште вѣĭ adînчĭ. Dap мȣнцiĭ лȣнаpĭ sîntȣ foapte diвepшĭ de мȣнцiĭ nostpi tepestpi, къчĭ сȣб telesконȣ тоцĭ мȣнцiĭ лȣнаpĭ aȣ fopma ȣнȣĭ чepкȣ, авîndȣ o кȣфȣndътȣpъ adînкъ în mizлокȣ; însъ ȣнеле din aчeste чepкȣpĭ sîntȣ аша de mapĭ къ нiште asemenea мȣнцĭ поate съ aiбъ мъpimea a toatъ Transiлвania saȣ Боеmia (каpe sîntȣ în Еȣpопа amîndoъ цъpĭ potȣnde înконцiȣpate de мȣнцĭ). Aчeштĭ мȣнцĭ лȣнаpĭ нȣ potȣ fi *алtȣ* nimiкȣ de kîtȣ нiште *кpatepe але вȣлкаniлорȣ лȣнаpĭ* stinшĭ акȣmȣ; ба ȣнiĭ din astpoнomĭ aȣ пpetinsȣ къ kîte o datъ ла лȣнъ ноȣъ se вѣдȣ пpin telesконȣ шi акȣmȣ нiште flame вȣлканiче eшindȣ din лȣна обскȣpъ atȣнчĭ. Апоĭ, opĭ кȣmȣ, sîntemȣ siлiцĭ a zіче къ нiште локȣpĭ

марї шеце карї se въdȣ în лȣnъ (каре sîntȣ totȣ de ȣna продȣкціȣнї але flȣideлорȣ кȣргъtoape) sîntȣ аколо продȣse прin рїврї кȣргъtoape de лавъ вȣлканікъ antікъ, къчї алtȣ-фелȣ de flȣidȣ, прекȣм amȣ zisȣ maї sȣsȣ, nȣ esistъ în лȣnъ.

Maї sȣsȣ amȣ zisȣ къ e foapte пȣцinȣ пробабілȣ, шi пînъ ла ȣnȣ градȣ кіарȣ imпosibілȣ ка съ se гъseaskъ fiinцe însȣfleцite, maї кȣ seamъ fiinцe ȣmane, în лȣnъ. Însъ de шi арȣ fi esistîndȣ, totȣ nȣ s'арȣ fi пȣtȣtȣ ка съ ле bedemȣ, къчї кіарȣ кȣ teлeskoaпeлe челе maї бȣne че ле posedъmȣ, nȣ s'арȣ пȣtea съ bedemȣ în лȣnъ обіekte аша de miчї. Къчї teлeskoaпeлe челе maї бȣne каре ле авемȣ акȣмȣ, adeкъ teлeskoпȣлȣ лȣї Лордȣ Russel, мъреште diametрȣлȣ лȣнарȣ кȣ 5600 de opї шi пȣtemȣ съ deosiбimȣ în лȣnъ обіekteле карї аȣ о мъріme de 40—50 stînжinї. Апої пȣmaї о клъdipe de челе maї mapї арȣ пȣtea арȣнка о ȣмбръ de aчeastъ мъріme. S. e. dакъ арȣ esista în лȣnъ о клъdipe цigantікъ ка ачееа а піpamizeї Cheops din Eцintȣ, nічї ȣмбра eї nȣ s'арȣ fi пȣtȣtȣ bedea în teлeskoпȣ. Прin ȣрмаре пȣtemȣ konkide къ de шi esistъ în лȣnъ oamenї лȣнapї, aчeштї oamenї n'аȣ клъditȣ аколо niште konstрȣкції колосале карї съ арȣнче о ȣмбръ maї mape de кîtȣ 40—50 de stînжinї.

Depъrtapea лȣneї de ла noї este de 50 de miї miле цeoграфіче. Алtъ datъ вomȣ аръta metoada прin каре astpoнomiї sîntȣ în stape а мъсȣра distanцa корпȣрілорȣ черештї de ла noї кȣ о mape esaktitȣdine. Însъ dакъ ва чіne-ва съ аїбъ о idee de aчeastъ depъrtape съ'шї adȣкъ aminte, къ ка съ traверseze чіne-ва о asemenea distanцъ кȣ о локоmotівъ de вапорȣ din челе maї бȣne, арȣ trebȣi 320 de ziле, пе кîndȣ кȣ aчeastъ локоmotівъ amȣ пȣtea съ înkoнціȣръmȣ чіpkonfepinцa пъmîntȣлȣї ла екȣаtорȣ în 32 de ziле; dap екȣаtорȣлȣ лȣneї, локоmotіва л'арȣ înkoнціȣра în 8 ziле, къчї diametрȣлȣ лȣneї e de patpȣ opt maї mikȣ de кîtȣ алȣ пъmîntȣлȣї (diametрȣлȣ лȣneї ape 454 miле цeoграфіче), прin ȣрмаре волȣmineле лȣneї e кȣ 54 opї maї mikȣ de кîtȣ волȣmineле пъmîntȣлȣї, adeкъ арȣ авеа trebȣinцъ de о masъ фъкȣtъ de 54 de лȣne ка съ se fakъ о sfepъ de мъріmea пъmîntȣлȣї; апої nічї atȣnчї aчeastъ sfepъ n'арȣ авеа греȣtatea пъmîntȣлȣї nostpȣ, къчї греȣtatea спечіfікъ а лȣneї este $^2/_3$ кîtȣ греȣtatea спечіfікъ а пъmîntȣлȣї.

Dакъ каріера лȣneї s'ар ȣрma totȣ în aчeлашї планȣ кȣ каріера пъmîntȣлȣї, trebȣia ла opї че лȣнъ noȣъ съ авемȣ ȣnȣ екліпсȣ soларȣ, шi ла орȣ че лȣнъ плінъ съ авешȣ о екліпсъ лȣнаръ, dap fiindȣ къ черкȣлȣ каріереї лȣneї împpeціȣрȣлȣ пъmîntȣлȣї formeazъ ȣnȣ ȣnгіȣ de 50, 9′ кȣ екліпtіka (черкȣлȣ каріереї пъmîntȣлȣї împpeціȣрȣлȣ soapeлȣї), de aчeea екліпseле лȣнape шi soлape se întîmплъ maї рарȣ; însъ în toцї $18^3/_5$ anї черкȣлȣ екліпseлорȣ se penoeште, adeкъ în aчestȣ intepвалȣ se întîmплъ totȣ de ȣnа ȣnȣ пȣtъръ fiksȣ de екліпse soлape шi лȣнape, adeкъ în кȣрsȣлȣ de 18 anї шi 10 ziле trebȣe съ se întîmпле 29 екліпse лȣнape шi 41 екліпse soлape; dap întp'ȣnȣ anȣ nȣ se poate întîmпла peste totȣ пъmîntȣлȣ maї mȣлtȣ de кîtȣ шеapte екліпse лȣнape шi soлape împpeȣнъ.

Este foapte греȣ а'шї imaцina чіne-ва înвîрtipiле komплekte але лȣneї шi але пъmîntȣлȣї în sistemȣлȣ soларȣ. Ideea чea maї бȣnъ о ва авеа чіne-ва, dакъ îшї ва adȣче aminte de о saлъ de балȣ în каре în mizлокȣ este atîрnatȣ ȣnȣ kandeлабрȣ, împpeціȣрȣлȣ къpȣia жоакъ niште перекї жокȣлȣ валцȣ, adeкъ кавалерȣ se înвîрteште, înвîрtindȣ пе dama împpeціȣрȣлȣ лȣї, шi amîndoї se înвîрteskȣ împpeціȣрȣлȣ kandeлабрȣлȣї каре 'шї арȣнкъ лȣmina sa peste amîndoї. Аша dap kandeлабрȣ ȣніверsȣлȣї e soapeле, пъmîntȣлȣ nostpȣ este кавалерȣлȣ каре цine пе dama sa лȣnа лîнгъ dînsȣлȣ шi елȣ înвîрtindȣse împpeціȣрȣлȣ лȣї, înвîрteште totȣ de о datъ шi пе лȣnъ împpeціȣрȣлȣ съȣ шi amîndoї вълцȣeskȣ шi se înвîрteskȣ împpeціȣрȣлȣ kandeлабрȣлȣї Soларȣ. Eatъ aічї о idee попȣларъ, dap foapte esплікаtівъ пentpȣ aчeste înвîрtipї. Iȣцeaла лȣneї în aчeste înвîрtipї але sале în голічіȣnea ȣніверsȣлȣї este кîte о жȣmъtate de milъ цeoграфікъ în fieшї-каре sekȣndъ (adeкъ în 27 de ziле $1^1/_2$ milioanъ miле цeoграфікъ). Аtpakціȣnea пъmîntȣлȣї къtpe лȣnъ face къ лȣnа se înвîрteште în etepnitate împpeціȣрȣлȣ nostpȣ. Dакъ лȣnа арȣ fi кȣ ȣnа dintp'ȣnȣ milionȣ maї mape, trebȣia în sfîршitȣ съ kazъ пе пъmîntȣ, din kontpъ dакъ арȣ fi кȣ ȣnа dintp'ȣnȣ milionȣ maї mikȣ, trebȣia съ se depъrteze шi съ fȣгъ

de noĭ. Че miракȣле, че minȣnĭ, o sъ se zi-къ aiчĭ fiъ-каре чititorȣ̆, ши negreшitȣ̆ къ ва a-веа кȣвîntȣ̆. În креацiȣnea корпȣрiлорȣ̆ черештĭ, армоnia лорȣ̆ eternъ a ȣnора кътре altele e plі-nъ de miракȣле, dар nȣ nȣmaĭ aчeste креацiȣnĭ marĭ, чi кiарȣ̆ креацiȣnile miчĭ, кiарȣ̆ креацiȣ-nea вертiлорȣ̆ ши a fiрелорȣ̆ de еарбъ e плinъ de miракȣле; toatъ natȣра e ȣnȣ̆ miракȣлȣ̆ infi-nitȣ̆, ȣnȣ̆ поемȣ̆ miракȣлоsȣ̆, sȣблimȣ̆ ши eternȣ̆ каре neînчetatȣ̆ кînтъ omnipȣtinца miракȣлоasъ a Креаторȣлȣĭ infinitȣ̆.

МОРЦĬ ÎNВIАЦĬ.*

Istoria natȣралъ ne aратъ къ sîntȣ̆ mȣлte animale (кiарȣ̆ ши din класа mamiferелорȣ̆ din каре sîntemȣ̆ ши noĭ oamenii) каре кîndȣ̆ se а-пропiъ earna, кадȣ̆ întр'ȣnȣ̆ *лешinȣ̆ (asfiksie)*, *nȣ se miшкъ*, nȣ resȣflъ ши кiарȣ̆ бътаea de i-nimъ nȣ se simte de локȣ̆ ла dînsele. ши în starea aчeasta ръmînȣ̆ ка moarte пînъ în пri-mъвара вiitoare, кîndȣ̆ atȣnчĭ înвiazъ ши трезeskȣ̆ ка ши maĭ nainte; asemenea ши toatъ лȣmea къ mȣшtеле dȣп'în kase карĭ вара ne sȣпъръ a-ша de tаре, кîndȣ̆ se апропiъ timпȣлȣ̆ челȣ̆ ре-че алȣ̆ toamneĭ, se askȣndȣ̆ întр'ȣnȣ̆ локȣ̆ întȣ-nekosȣ̆ ши ръmînȣ̆ аколо ка moарте пînъ'n пri-mъвара вiitoare, кîndȣ̆ atȣnчĭ înчепînдȣ̆ soarele sъ înкълzeaskъ, îndatъ înвiazъ ши sборȣ̆.

Aчeastъ natȣралъ ши регȣлатъ епокъ de as-fiksie каре se întoarче totȣ̆ de ȣna ла ȣnȣ̆ timпȣ̆ регȣлатȣ̆, nȣ o гъsimȣ̆ ла omȣ̆; кȣ toate aчestea ши oamenii sîntȣ̆ sȣпȣшĭ ла asfiksie; însъ ла dîn-шiĭ aчeastъ stare este esчепцiоналъ, adiкъ se aратъ рарȣ̆ ши ка ȣnȣ̆ felȣ̆ de боалъ. — Mȣлцĭ mediчĭ aȣ̆ фъкȣtȣ̆ o obserвацiȣne кȣрioasъ, къ as-fiksia вine ла ȣniĭ oamenĭ фъръ каȣzъ вiziбiлъ, цine ла ȣnii oamenĭ кîte-ва zile ши ne ȣрmъ iĭ лasъ; în timпȣлȣ̆ asfiksieĭ omȣлȣ̆ este ка mortȣ̆, nȣ nȣmaĭ къ nȣ mънînкъ, nȣ беа, nȣ se miшкъ, aпoĭ ши кiарȣ̆ semnȣ̆ de резȣфларe ши de чiркȣ-лацiȣnea sînцелȣĭ nȣ se вede ла dînsȣлȣ̆.

Kîndȣ̆ asfiksiea aчeasta e tаре, niчĭ ȣnȣ̆ miz-локȣ̆ de înвiere (despre каре ворбеште arta me-diкалъ) nȣ poate ажȣta, ши nȣmaĭ кîndȣ̆ asfiksiea înчeteazъ de sine-шĭ, atȣnчĭ omȣлȣ̆ asfiksiatȣ̆, în-вiazъ.

Aша dар poate sъ рътiiъ ȣnȣ̆ omȣ̆ кîte-ва zile întр'o asfiksie saȣ̆ лешinȣ̆, фъръ miшкаре, neaрътîndȣ̆ niчĭ o resȣфларe, în кîtȣ̆ sъ semene a mortȣ̆, ши кiарȣ̆ toate mizлоачеле de înвiere sъ nȣ-ĭ ажȣte nimiкȣ̆; кȣ toate aчestea omȣлȣ̆ a-чesta nȣ e mortȣ̆ ши poate sъ înвieze, ба înкъ e o кrimъ teribiлъ a'лȣ̆ îngroпа, fiindȣ̆-къ în-гроапъ ȣnȣ̆ omȣ̆ viȣ̆, каре poate sъ înвieze în mormîntȣ̆, ши atȣnчĭ nȣmaĭ de кîtȣ̆ ва fi înекатȣ̆ ши ва пери în sȣферinцe гроzаве, прекȣmȣ̆ вomȣ̆ аръта prin niшte esemпле maĭ ла вале.

Каре sîntȣ̆ adeвърателе ши sigȣреле semne de adeвърата moарте?

Semnȣлȣ̆ челȣ̆ maĭ sigȣрȣ̆ pentrȣ moartea a-deвъратъ *este înчеперea пȣtrezirii корпȣлȣĭ*, ade-къ: пеле вinete ne spinare, aпoĭ mȣшкiĭ miinilорȣ̆ ши пiчоарелорȣ̆ dȣпе че s'aȣ̆ întъritȣ̆ ка o пeatръ, se факȣ̆ moĭ ка o mътъligъ, ши se împle de o mȣлцime de пете de o колоаре oaкеша dîndȣ̆ în вînъtȣ̆ saȣ̆ în верde; петеле aчestea se жȣпoae лesne, бȣрта iĭ este îmфлатъ tаре; din гȣръ ши din nasȣ̆ esȣ̆ fлide d'o odoare foarte ȣрîtъ, aпoĭ ши din totȣ̆ корпȣлȣ̆ eșe o odoаре пȣtredъ ши гре-цoasъ. Nȣmaĭ кîndȣ̆ se aратъ toate, saȣ̆ челȣ̆ пȣ-цinȣ̆, чea maĭ maре parte din aчeste semne ла ȣnȣ̆ mortȣ̆, atȣnчĭ пȣtemȣ̆ fi sigȣрĭ къ este mortȣ̆ întр'adeвърȣ̆.

Dар nȣ trebȣe sъ'шĭ înkipȣiaskъ чiне-ва къ aчeste semne de пȣtrezire, se aратъ ла ȣnȣ̆ mortȣ̆

*) NOTA. Жȣрналȣлȣ̆ nostrȣ aвîndȣ̆ drentȣ̆ skonȣ̆ d'a respîndi noцiȣnĭ шtiinцifiче folositoаре în пȣбликȣлȣ̆ nostrȣ, negreшitȣ̆ къ este ши misiȣ-nea sa a trata din timпȣ̆ în timпȣ̆ ши de ni-шte кȣestiȣnĭ igieniче каре sîntȣ̆ d'o mаре im-portanцъ pentrȣ viaца ши sънътatea oameni-лорȣ̆; de aчeea amȣ̆ гъsitȣ̆ de кȣвiinцъ a пȣne aiчĭ ши artiкȣлȣлȣ̆ ȣрmътorȣ̆ каре 'л am пȣбликat întр'o брошȣръ miкъ intitȣлатъ: *despre asfiksie saȣ̆ лешinȣ̆ ла oamenĭ,* че atîtȣ̆ de mȣлtȣ̆ seamъnъ кȣ moartea adeвъратъ ши кîte ръутъцĭ poate про-dȣче pentrȣ soчietatea omeneaskъ. De ши în 1856 însъ se вede къ e пȣцinȣ̆ кȣnoskȣtъ în пȣбликȣ̆.

нȣmaĭ de kîtȣ dȣпе moartea лȣĭ, чі tpeче kîte o datъ 2, 3, 4, 5 шi kiapȣ 8 ziле (dȣпе bestitȣлȣ medikȣ *Ȣфеланд*) пînъ înчепе пȣtpezipea. Корпȣлȣ bestitȣлȣĭ Doktopȣ *Difenbax*, че a мȣpitȣ înainte kȣ kîцĭ-va anĭ ла Берлінȣ, a fostȣ цinȣtȣ *оптȣ* ziле пînъ a înчепȣtȣ съ пȣtpezeaskъ, шi tokmaĭ atȣпчĭ л-аȣ înгропатȣ; апоĭ în апȣлȣ 1842 s'a întîmплатȣ în орашȣлȣ Падерборпȣ, în Прȣsia, къ ȣпȣ ȣmȣ a ръmasȣ 20 de ziле întp'o stape asemenea kȣ ачееа a морцiĭ; însъ n'a fostȣ moptȣ чі нȣmaĭ întp'o asfiksie шi пе ȣpmъ s'a skȣлatȣ. (Vezĭ Газеta medikaлъ din Прȣsia, апȣлȣ 1842 faцa 135). Maĭ ла ваде вomȣ аръta шi алte asemenea esemплe kȣpioase în kîtȣ asemъпapea asfiksieĭ kȣ moartea adeвъpatъ este аша de mape, къ în timпȣpiле de maĭ nainte kiapȣ medічiĭ чеĭ mapĭ шi înвъцaцĭ s'аȣ înшeлatȣ, шi аȣ înчепȣtȣ съ fakъ disekцiȣпĭ (tъiъpe корпȣлȣĭ, прекȣmȣ se face ла морцĭ); апоĭ în mizлокȣлȣ disekцiȣпeĭ, ачелȣ sokotitȣ de mopтȣ a datȣ semпȣ de віацъ шi medikȣлȣ kȣ гроazъ a възȣtȣ къ s'a înшeлatȣ шi къ în локȣ съ taiъ ȣпȣ mopтȣ a tъiatȣ ȣпȣ omȣ вiȣ. Алtъ datъ s'a întîmплatȣ къ съпîndȣ mopmînte (прекȣmȣ în timпȣpiле noastpe în Еȣрепа kȣ окasiȣпеа facереĭ dpȣmȣpiлор de fepȣ) s'аȣ гъsitȣ în mopmînte пiште semпе пеtъгъdȣite къ ачештĭ морцĭ аȣ înвiatȣ în mopminteле лорȣ (fiindȣ къ пȣ fȣseserъ морцĭ întp'adeвъpȣ kîndȣ ĭ-аȣ înгропатȣ), adikъ аȣ гъsitȣ пе ȣпiĭ din морцĭ întopшĭ kȣ faцa în жosȣ în mopminteле лорȣ, алцiĭ цiindȣ-se kȣ гȣра de брацȣлȣ пе kape-лȣ mȣшkaseръ de пеkazȣ шi de desпepape, възîndȣ-se înвiaцĭ în mopmîntȣ, fъpъ sпеpanцa da fi skъпaцĭ de o moapte аша de грозавъ.

Ла ачеastъ пепорочіpe sîntȣ sȣпȣшĭ:

1-iȣ. Oamenіĭ ла kapiĭ лешiпȣлȣ de moapte a fostȣ нȣmaĭ o воалъ tpekъtoape шi kape dakъ пȣ s'apȣ fi înгропатȣ пȣtea съ se skoaле шi съ maĭ tpъiaskъ înkъ mȣлtȣ timпȣ.

1-лea. Oamenіĭ, kapiĭ аȣ fostȣ întp'adeвъpȣ хotъpîцĭ de moapte; însъ moartea пȣ ле-a венitȣ îndatъ, чі întp'ȣn modȣ градатȣ, în kîtȣ în minȣtȣлȣ kîndȣ 'ĭ-аȣ înгропатȣ, eĭ пȣ fȣseserъ морцĭ de totȣ шi 'шĭ-аȣ simцitȣ tokmaĭ în mopmîntȣ stapea лорȣ чеа tepiбiлъ, adekъ kȣ din minȣtȣ în minȣtȣ mopȣ maĭ komплektȣ.

Ȣфеланд, ачелȣ medikȣ bestitȣ (aȣtopȣлȣ faĭmoaseĭ опере *Makpoвiotika*) kape a fъkȣtȣ atîta bine шi a fostȣ: kȣ dpeптȣ kȣвîntȣ аша de венepatȣ de kъtpe kontimпopaniĭ sъĭ, a гъsitȣ kȣ kaле шi tpeбȣiнчіosȣ ka fie-kape mopтȣ съ fie deпȣsȣ întp'o kamepъ deosebitъ нȣmitъ *kamepa торцілорȣ*, шi kъ o asemenea kamepъ съ se гъseaskъ în fie-kape орашȣ шi kiapȣ satȣ; în ачеastъ kamepъ mopтȣлȣ съ ръmîiъ sȣбt обсерваціȣпе kîte-va ziле ka съ se apate dakъ елȣ este ȣпȣ mopтȣ întp'adeвъpȣ saȣ нȣmaĭ лешiпatȣ (asfiksiatȣ.) Timпȣлȣ ретъпepiĭ mopтȣлȣĭ în ачеastъ kamepъ, вapiazъ de ла 3 пînъ ла 8 ziле, fiindȣ-kъ în ачеstȣ timпȣ maĭ totȣ-d'aȣпа se apatъ oape-kape пȣtpezipe în корпȣлȣ mopтȣлȣĭ.

Desпpe maĭ бȣпъ înцeлеџepe, eatъ kъ копіemȣ ачi ачеле fpȣmoase kȣвinte але лȣĭ Ȣфеланд în ачеastъ împpeцiȣpape.

„Noĭ, ziче елȣ, aȣzimȣ totȣ-d'aȣпа kъ oamenіĭ ворбeskȣ desпpe опоаpea чеа din ȣpmъ (adekъ îmopmîntapea) че o facemȣ морцілорȣ, шi пȣ aȣzimȣ o ворбъ mъkapȣ desпpe *iȣбipea чеа din ȣpmъ* че sîntemȣ datopĭ a ле o face; ачеаstъ iȣбipe este ka, съ пȣ пе desпъpцimȣ de dînшiĭ пînъ пȣ пе вomȣ asiгȣpa kъ sîntȣ морцĭ întp'adeвъpȣ. — Destȣл kъ штimȣ akȣm, kъ, dȣпъ kȣm s'a ȣpmatȣ înгропъчiȣпеа морцілорȣ пînъ akȣm, este пpea kȣ пȣtinцъ ka ȣпȣ omȣ съ se fi înгропатȣ вiȣ. — Апоĭ чine пȣ tpemȣpъ de snaĭmъ kîndȣ se rîndeште ла ачеаsta! — Ka съ пе апъpъmȣ dap пе noĭ шi пе amічiĭ nostpiĭ чеĭ maĭ iȣбiцĭ de o asemenea soaptъ гpozaвъ, нȣmaĭ ȣпȣ sinгȣpȣ mizлокȣ este шi kape e foapte ȣшopȣ шi simплȣ, шi ачеsta e ka съ пȣ înгропъmȣ пе ȣпȣ mopтȣ пînъ пȣ вomȣ шti de siгȣpȣ kъ e mopтȣ; апоĭ fiindȣ-kъ espepiinцеле medikaле аȣ пpoбatȣ kъ пeптpȣ ачеastъ siгȣpanцъ este de пеапъpatъ tpeбȣinцъ ka съ se apate semпе de moapte пе корпȣлȣ mopтȣлȣĭ, de ачееа este înbedepatȣ kъ tpeбȣe съ цinemȣ корпȣлȣ mopтȣлȣĭ neînгропатȣ пînъ se ворȣ аръta ла dînsȣлȣ semпе de пȣtpezipe; dap ачеste semпе întîpziazъ de mȣлte-opĭ шi se apatъ tokmaĭ dȣпе оптȣ ziле dȣпе moapte, de ачееа mopтȣлȣ tpeбȣe съ ръmîiъ atîta timпȣ neînгропатȣ kîte o datъ, ka съ fimȣ siгȣpĭ kъ пȣ л'am înгропатȣ de вiȣ. — Ла oamenіĭ богaцĭ kapiĭ аȣ mȣлte kamepe, ачеastъ zъбaвъ пȣ face nimikȣ, fiindȣ-kъ поate съ пȣiъ пе mopтȣлȣ întp'o

deosesitъ камеръ, dap ла oamenii sъpaчi, кȣ фамiлie грea, каpiĭ шedȣ toцi întp'o камеръ, aчeaѕta devine kîte odatъ foapte кȣ грeȣ шi кiapȣ кȣ nenȣtinцъ, къчĭ кȣm o sъ pъmîiъ чeĭ вiĭ 3, 4 шi кiapȣ 8 zile neînчetatȣ în faцa ȣnȣĭ moptȣ шi sъ nȣ se skîpseaskъ шi npin ȣpmape sъ nȣ se demopalizeze? — De aчeea, ziчe elȣ, nponȣiȣ ка în fie-каpe комȣnъ (opaшȣ saȣ satȣ) sъ se клъdeaskъ o kasъ xotъpîtъ nentpȣ пъstpapea aчeлopa каpiĭ aȣ mȣpitȣ de кȣpîndȣ, ȣnde вopȣ pъmînea 3 nînъ ла 8 zile, adeкъ nînъ se вopȣ apъta ла dînшiĭ semne de nȣtpezipe. Skoпȣлȣ ȣnȣĭ asemenea aшезъmîndȣ este îndoitȣ, adeкъ ne de o napte a înвia ne лeшinaцiĭ каpe nȣ sîntȣ mopцĭ (însъ aчeasta este maĭ papȣ), anoĭ skonȣлȣ алȣ doĭлea шi чeлȣ maĭ imnoptantȣ este a da o asigȣpape ла aчeĭ memspi aĭ famiлieĭ mopцiлopȣ, npeкȣmȣ шi ла totȣ neamȣлȣ omeneskȣ, къ aчeшtĭ oamenĭ n'aȣ fostȣ înгponaцĭ de вiĭ, шi къ nȣ s'aȣ deшtentatȣ în întȣnepiкȣлȣ mopminteлopȣ лopȣ, snpe a mȣpi înкъ odatъ în snaĭmъ, desnepape шi sȣffepinцe гpozaвe. Aшa dap ȣnȣ asemenea aшезъmîntȣ ne каpe-лȣ вomȣ *nȣmi aziлȣлȣ mopцiлopȣ*, вa fi ȣnȣ sepвiчiȣ de kapitale, вa fi ȣnȣ aktȣ de iȣsipea чea din ȣpmъ чe nȣtemȣ s'o apъtъmȣ ла kontimnopaniĭ nostpiĭ каpiĭ mopȣ înaintea okiлopȣ nostpiĭ.„

Aшa ziчea *Ȣfeлand*, шi aчeste кȣвinte noate sъ лe desnpeцȣeaskъ шi sъ лe nesokoteaskъ nȣmaĭ aчeia каpĭ din kanpiчie, saȣ din nesъгape de seamъ, saȣ кiapȣ шi din neшtiinцъ, вopȣ кȣteza sъ sokoteaskъ de nimiкȣ ȣnȣ nepiкȣлȣ aшa de mape, каpe este în stape a snepia ne fie-каpe omȣ, adeкъ d'a fi înгponatȣ de вiȣ; ȣnȣ nepiкȣлȣ каpe ne ameпinцъ a faчe кpima чea maĭ mape adeкъ de a kondamna ла o moapte гpozaвъ ne niшte fiinцe каpe în вiaцa лopȣ ne-aȣ fostȣ aшa de skȣmne шi de npeцȣite. — Dap omȣлȣ кȣ sȣfлetȣлȣ кȣpatȣ шi fъpъ natimъ вa жȣdeкa гpaвitatea kestiȣneĭ каpe ne oкȣnъ aкȣmȣ, шi se вa înкpedinцa къ aчestȣ nepiколȣ nȣ este ȣnȣ sasmȣ saȣ вp'o ximepъ каpe nȣ esistъ, чi este o fantъ netъгъdȣitъ, каpe вa fi npoвatъ înкъ шi maĭ sine npin niшte istopiĭ de asemenea întîmnлъpĭ, npeкȣmȣ лe вomȣ nȣne înaintea лektopȣлȣĭ aчi ла вaлe.

Kîndȣ aȣde чine-вa deskonepipĭ snъĭmîntъtoape чe s'aȣ fъкȣtȣ în npiвinцa osiektȣлȣĭ desnpe каpe вopsimȣ, pъmîne înкpemenitȣ, întpesîndȣ-se кȣmȣ se noate кa o ast-feлȣ de kestiȣne aшa de imnoptantъ, sъ fiъ atîtȣ de nesokotitъ nînъ кiapȣ în zioa de astъzĭ?

Ka sъ înцeлeaгъ чine-вa maĭ sine aчeea чe ziчemȣ aiчĭ, вomȣ da kîte-вa esemnлe desnpe întîmnлъpiлe чeлe гpozaвe de înгponapea oameniлopȣ вiĭ, sokotiцĭ de mopцĭ; d'aлцiĭ каpiĭ aȣ înвiatȣ în minȣtȣлȣ kîndȣ aȣ вpȣtȣ sъ'ĭ înгpoane; aлцiĭ каpiĭ s'aȣ deшtentatȣ în mopmîntȣ, aȣ tpъitȣ kîte-вa momente snpe a mȣpi înкъ o datъ în adeвъpȣ, însъ în sȣfepinцe гpozaвe, npeкȣmȣ s'a dovedîtȣ dȣne mȣлцĭ anĭ, kîndȣ din întîmnлape s'aȣ deskisȣ aчeste mopminte.

Iatъ ȣneлe întîmnлъpĭ asemenea шi nȣmeлe aȣtopiлopȣ каpe лe noвesteшte:

Ла o femee tînъpъ ne каpe aȣ вpȣtȣ s'o înгpoane a tpeia zi dȣnъ moaptea eĭ, s'aȣ fъкȣtȣ niшte tъiъtȣpĭ adînчĭ în kopnȣ, къчĭ въpsatȣлȣ sъȣ a чepȣtȣ aчeastъ onepaцiȣne кa sъ se înкpedinцeze daкъ soцia sa este moaptъ saȣ nȣ; fъкȣpъ 25 de tъiъtȣpĭ fъpъ a se кȣnoaшte вp'ȣnȣ *semnȣ* de вiaцъ, însъ ла a 26-a tъiъtȣpъ, femeea a stpiratȣ, a înвiatȣ шi a maĭ tpъitȣ înкъ ne ȣpmъ. (*Bruhier* Dissertation sur l'incertitude des signes de mort, Paris 1749.)

Kapdinaлȣлȣ *Sninosa*, dȣnъ чe s'a neкъжitȣ tape, a лeшinatȣ atîtȣ de mȣлtȣ în kîtȣ л'aȣ sokotitȣ de moptȣ, шi dȣne osiчeiȣ, aȣ xotъpîtȣ a faчe diseкцiȣne (a tъia шi a ȣmnлea кȣ mipoase) kopnȣлȣĭ sъȣ; s'a шi înчenȣtȣ disekapea, aȣ deskisȣ nentȣлȣ шi aȣ skosȣ afapъ nлȣmîniĭ, dap nȣmaĭ de kîtȣ inima înчenȣ a sate. Чe snektakȣлȣ гpozaвȣ! Nenopoчitȣл kapdinaлȣ s'a deшtentatȣ шi кȣ fȣpie a лȣatȣ кȣцitȣлȣ din mîiniлe mediкȣлȣĭ каpe-лȣ tъia. Însъ dȣne kîte-вa minȣte, kapdinaлȣлȣ întp'adeвъpȣ a esnipatȣ, pъnitȣ de moapte. (*Ianin*, Reflessiones sur le triste sort des personnes, qui sous une apparance de mort, on eté enterrées vivantes. Paris 1772.)

Heim (în Бiorpafiea sa), aчestȣ mediкȣ sokotitȣ de infaiлisiлȣ (fъpъ гpeшeaлъ) ziчe sinгȣpȣ, къ s'a înшeлatȣ o datъ ла ȣnȣ kopiлȣ de 4 anĭ ne каpe л-a sokotitȣ de moptȣ, шi ne ȣpmъ a înвiatȣ.

Orfila noвesteшte къ în snitaлȣлȣ nȣmitȣ de

Martiques, s'a întîmплatŏ în anвл 1819 къ внŏ лешinatŏ 'ш-а apsŏ o mînъ шi елŏ n'a simцitъ, шi tокmaĭ пе вртъ кîndŏ s'a deштentatŏ a svвs'o.

Medікълŏ шi anatomвл Vesalius fъкîndŏ în Snania o disекцівne ла корпвлŏ внеĭ dame че мвpise, ачееа sокotitъ de moapтъ s'a deштentatŏ ла a doŏa tъiъtвръ шi Vesalius a fost silitŏ a fвцi npintp'askвnsŏ din Snania ка sъ skane de перsеквцівnea тріввnaлелорŏ.

(Frank, medicinische Polizei vi-Bnd d. 643).

Natвpaлistвлŏ челŏ maĭ bestitŏ din timnвpiле noastpe, Алексаndpв de *Втболд* ziче къ кiapŏ пвtepea електрічітъцiĭ пв е în stape a sквла totŏ de вna пе внŏ asfiksiatŏ (*лешinatŏ*), npin вpmape nічĭ електрічitatea пв е dobadъ siгвpъ de moapte.

Schnakcenburg повесteште къ внŏ npofesopŏ de anatomie ла о akademie, a npiimitŏ din snitaлвлŏ akademieĭ внŏ mopтŏ snpe a-лŏ тъia înaintea sколарiлорŏ snpe a înвъца ачештia anatomia, прекът este обічеiŏ ла akademiĭ. Пpofesopвлŏ, двnе че a skosŏ окiĭ mopтвлвĭ, 'ĭ-а deskisŏ шi nentвлŏ, шi вpîndŏ a-ĭ тъia шi внŏ ni-чiopŏ, пе кîndŏ îлŏ тъia, a бъгatŏ de seamъ къ din apтepia (вîna) niчopвлвĭ ese sîнцеле калдŏ, sъpindŏ, ка ла внŏ omŏ віŏ.—

Пpofesopвлŏ D'Outrepont ziче (în жвpnaлвлŏ medікалŏ алŏ лвĭ Schmid de ла 1844) къ a вътвtŏ o femee însъpчinatъ, соцia внвĭ omŏ de pîndŏ, кape къzвse întp'внŏ лешinŏ asemenea кв moaptea, în кape a pъmasŏ 7 ope шi din кape a deштentat-o кîte-ва sлoвozipĭ de sînце.

Dap a tpeia zi de isnoaвъ a кътвtŏ întp'внŏ лешinŏ adinкŏ, neapъtînd atвnчĭ nічĭ внŏ semnŏ de віацъ, къчĭ корпвлŏ fвsese pече ка гiаца, тоцĭ mвшкiĭ epa moĭ, nічĭ o вртъ de бътае de inimъ saŏ a пвлsвлвĭ пв s'a пвtвtŏ гъsi, asemenea шi ръsвfлapea a fostŏ înчetatŏ кв totвлŏ; окiĭ sъĭ epa ка aĭ внвĭ moptŏ nap-къ apŏ fi fostŏ fъквцĭ de stiклъ, обpazвлŏ se skimбase iаръшĭ ка ла moptŏ, anoĭ шi toate mizлoaчеле че s'aŏ întpeбвinцatŏ snpe a înвia aчеastъ femee aŏ fostŏ în zadapŏ. Лвîndŏ în бъгаpe de seamъ toate aчeste împpeцiвpъpĭ, npofesopвлŏ d'Outrepont 'ш-а înкinвitŏ къ femeea aчeasta a мвpitŏ шi fiindŏ-къ a врвtŏ sъ skane копiлвлŏ din nînteчеле eĭ, a хоtъpîtŏ sъ fакъ опеpaцiвnea пвmitъ *Sekцia чеzapea* (adeкъ sъ taiъ mitpa mвmeĭ ка sъ skoaцъ копiлвлŏ). Кв aчeastъ idee s'a шi двsŏ a касъ ка sъ'шĭ ia instpвmentеле. Кîtŏ de mape a fostŏ mipapea sa кîndŏ, întopкîndв-se, a aвzitŏ de ла бъpбatвлŏ aчesteĭ femeĭ къ еа s'a deштentatŏ sкoцîndŏ o oftape mape. Шi întp'adeвъpŏ елŏ s'a înкpedinцatŏ къ femeea n'a fostŏ moapтъ чi лешinатъ, шi a шi maĭ tpъitŏ двnе че s'a deштentatŏ. Dap ла opaшвлŏ Festenberg în *Silezia* eаръшĭ o asemenea întîmпларe s'a netpeквtŏ акoло înainte кв чinчĭ anĭ, кape n'a aввtŏ totŏ аша de бвnŏ sfîpшitŏ, къчĭ акoло despre nenopoчipea femei ворцoase лешinate шi sокotitъ de moapтъ (кape a fostŏ кiapŏ соцia dоктopвлвĭ Frebig кape a fostŏ de фацъ), опеpaцiвnea (adeкъ sекцia чеzapea) înчепвse sъ se fакъ întp'adeвъpŏ, anoĭ în mizлoквлŏ опеpaцiвnĭ, femeea a datŏ semne de віацъ, însъ a шi мвpitŏ în вpma опеpaцiвneĭ; amîndoĭ medічiĭ че aŏ fъквtŏ aчeastъ опеpaцiвne aŏ fostŏ osîndiцĭ ла înкisoape.

Къпitanвлŏ de кавалеpie I. de D. мвpise de tifвsŏ че s'a аpъtatŏ ла dînsвлŏ двnе o опеpaцiвne хipвpгiкалъ. Пвцinŏ înaintea mopцiĭ лвĭ, medіквлŏ ĭĭ deskisese o вînъ ка sъ-ĭ iea sînце, însъ sînцеле пв кypцea. Пе кîndŏ корпвлŏ къпitanвлвĭ se afла пе патвлŏ de napadъ, прегътitŏ a fi înгpoпatŏ neste o оpъ, sлвга къпitanвлвĭ кape-лŏ iввise mвлtŏ, венеа sъ sъpвte adese-opĭ mîna mopтвлвĭ; вpmîndŏ aчeasta totŏ mepeŏ, a бъгatŏ de seamъ къ în лoквлŏ внde s'a тъiatŏ вîna, s'a аpъtatŏ o пiкътвpъ de sînце, кape двnе че a stopsŏ, s'a аpъtatŏ eap aлta акoло din noŏ. Sлвга кpedinчoasъ, a înчепвtŏ sъ fpeче oape кътŏ че-ва maĭ вine mîna къпitanвлвĭ, шi sînцеле a înчепвtŏ a кypцe шi maĭ mвлtŏ; вътîndŏ aчeasta a кematŏ пе внŏ medікŏ кape a opdonatŏ sъ fpeче neînчetatŏ корпвлŏ челŏ sокotitŏ de moptŏ, шi кв mape mipape aŏ вътвtŏ къ a înчепвtŏ sъ easъ mвлtŏ sînце din вîna внde a fostŏ тъiатъ, anoĭ neste пвцinŏ timпŏ къпitanвлŏ a deskisŏ oкiĭ шi a вътвtŏ кв mape mipape o adвnape neoвічпвitъ în каsa sa, adeкъ asta a fostŏ коpteцiвлŏ fвneбpв кape a венitŏ a asista ла цеpemonia înmopmîntъpiĭ saле!— Aчestŏ къпitanŏ тpъeштe шi aквmŏ. (Cuchinca, în кввintеле saле nentpв filantponie, Пpaга 1825.)

(Ва вpma.)

Tinorpafia Naцionaлъ a лвĭ Iosifŏ Pomanovŏ шi Komn.